

Sensorveiledning SOS1004 H22 – Eksamen

Info om eksamen

Dette er en fire timers skoleeksamen uten hjelpemidler. Til forskjell fra de to foregående årene, da studentene har hatt hjemmeeksamen, stilles det i år ingen formelle krav til kildebruk eller referanse-liste. Studentene har derimot hatt seminarundervisning og fått trening i akademisk skriving. God struktur, presis begrepsbruk og henvisninger til konkrete pensumtekster og/eller forfattere eller fag-tradisjoner, skal gis positiv uttelling.

En fire timers eksamen som inkluderer en flervalgsdel, legger begrensninger på hvor lange langsvars-oppgavene kan være. Innholdet er det viktigste og det finnes ingen krav til lengde på besvarelsene, men jeg har sagt at en vanlig besvarelse ligger på mellom 1200 og 1800 ord.

Generelt om karaktersetting

Flervalgsoppgavene rettes automatisk og det oppgis en bokstavkarakter for denne delen i Inspira.

Flervalgsoppgavene vektes 1/3 og langsvar 2/3. Sensor setter da manuelt karakter på langsvarsopp-gaven og finner samlet karakter etter standard skjema.

Merk at begge deler av eksamen må bestås: Ved karakteren F på enten flervalg eller langsvar, stryker kandidaten uavhengig av karakteren på den andre delen.

Spesifikt om karaktersetting for langsvarsoppgaver

Langsvarsoppgavene legger opp til at besvarelsene består av en begrepsavklarings-/redegjørelsesdel og en drøftingsdel. Skal besvarelsen få en C må oppgaven ha begge disse delene være inkludert. En C krever også at begge deler må være ok besvart, men en god drøftingsdel kan kompensere for en svake redegjørelsesdel og omvendt.

Oppgaver med bedre karakter (B eller bedre) er som regel mer solide enn C-oppgavene både i rede-gjørelsesdel og drøftingsdel, men en oppgave som skårer til C i redegjørelsesdelen, kan ende opp med B hvis drøftingsdelen er særlig god, og motsatt.

Oppgaver som får B og bedre skal ha en presis omgang med begreper og bruke ulike deler av pensum relevant og aktivt. De skal også klare å gi en nyansert og velbegrunnet drøfting.

A-oppgaver skiller seg ut som spesielt sterke i alle ledd og har gjerne et uavhengig grep om drøf-tingen, med en tydelig kobling til pensum, faglig velfunderte og balanserte drøftinger, og gjerne med et kritisk perspektiv på sentrale pensumtekster eller teorier.

Også D-oppgaver skal som regel ha besvart alle ledd i oppgaven, og en del viktige momenter (se over) bør være med og forstått. Samtidig kan D-oppgaver ha en del feil/mangler. Det kan også tenkes D-oppgaver med en på mange punkter mangelfull drøfting (svært kort, altfor overfladisk, trekker ikke inn pensum, osv.), men som likevel har viktige momenter på plass i redegjørelsesdelen. Det kan også tenkes D-oppgaver som leverer svakere enn D i redegjørelsesdelen, men som trekkes opp til D som samlet karakter på grunn et godt refleksjonsnivå og gode momenter i drøftingen.

E-oppgaver er oppgaver der viktige momenter mangler, er misforstått, eller er svært overfladisk nevnt i redegjørelsen, og der diskusjonen er overfladisk, enkel, og unyansert, med en svak kobling til pensumlitteraturen.

F-oppgaver er oppgaver som er svært mangelfulle, både i redegjørelsen og diskusjonen, og der tilknytningen til pensum er mer eller mindre fraværende. Det kan være mulig å skrive en eksamensbesvarelse uten å ha lest eller forholdt seg til pensum, ved å synse eller utelukkende basere besvarelsen på egne oppfatninger. Slike besvarelser bør få strykkarakter (F).

Langsvarsoppgaver H22

Studentene skal besvare én av to langsvarsoppgaver. Under følger oppgaveformuleringen og en sensorveiledning til de to oppgavene.

Oppgave A

Redegjør for begrepet identitetspolitikk. Drøft hvorvidt høyrepopulistiske sosiale bevegelser og partier i dag kan sies å bygge på et identitetspolitisk fundament og hvorfor det i så fall kan være slik.

Sensorveiledning

Oppgaven har en klar redegjørings- og drøftingsdel. I redegjørelsen vil antakelig en del studenter skrive noe om at identitetspolitikk er et mye brukt ord i offentlig debatt i dag. Det er fint, men studentene er selvsagt forventet å koble begrepet til pensumlitteraturen. Da er det Fukuyamas historiske beskrivelse av hvor identitetspolitisk tenkning kommer fra, som er mest relevant. Pensumbidraget til Fukuyama (et kapittel i boka *Identity* fra 2018) starter på 1960-tallet, med en beskrivelse av de nye sosiale bevegelsene som oppstod i perioden, som borgerrettighetsbevegelsen i USA, den seksuelle frigjøringsbevegelsen, 68-opprøret i Frankrike og andre europeiske land, framveksten av multikulturalisme, osv. Hovedpoenget å få fram her er at disse bevegelsene har til felles en kamp for anerkjennelse og mot diskriminering basert på tilhørighet til en eller flere minoritetsgrupper. Gode besvarelser vil få fram at selv om selve begrepet identitetspolitikk er utviklet for å forklare framveksten av disse sosiale bevegelsene i denne konkrete historiske epoken, har selve kampen for anerkjennelse basert på f. eks nasjonal opprinnelse eller religiøs identitet lange røtter. Virkelig gode besvarelser vil koble disse sosiale bevegelsenes mål til distinksjonen mellom formallikhet og resultatlikhet. Her er poenget å få fram at kampene fra 60-tallet og framover ofte har hatt resultatlikhet som mål, altså at en form for positiv forskjellsbehandling må til for å veie opp for historisk urett, men samtidig at spenningsforholdet mellom disse to målsetningene ofte resulterer i konflikt.

I drøftingsdelen er det flere sentrale bidrag. Foruten Fukuyama, som eksplisitt påpeker at den amerikanske høyresiden har adoptert identitetspråket fra venstresiden i sin argumentasjon for marginaliseringen av deler av den hvite majoritetsbefolkningen, er også to kapitler fra Arlie Hochschilds bok *Strangers in their own land* (2016) svært relevante. Hochschilds bidrag dreier seg om framveksten av Tea Party-bevegelsen etter valget av Obama i 2008, en bevegelse som ledet fram mot Trumps valgseier i 2016. Også kapitlet om politisk sosiologi fra *The Sociology Experiment* er innom tematikken, i tillegg til at tematikken ble diskutert på samling og i forelesningen til Fredrik Engelstad. I besvarelsen vil det være naturlig å si noe generelt om framveksten av høyrepopulistiske partier og hvordan motstand mot innvandring, «politisk korrekthet» og nettopp «identitetspolitikk», utgjør kjernesaker. I drøftingen bør besvarelsene få fram det tilsynelatende paradokset ved at mange høyrepopulistiske

bevegelser har identitetspolitikk som sin viktige fiende, samtidig som retorikken som brukes ofte bygger på nettopp retorikken til en truet minoritetsgruppe. I forklaringene på hvorfor det er sånn, vil klassespørsmål og en følelse av tapt verdighet og integritet stå sentralt. Gode besvarelser vil koble inn Hochschilds begreper om «the great paradox», «the deep story» og «empathy walls» i denne sammenhengen, begreper som alle er ment å forklare hvorfor store grupper med mennesker som kanskje «rasjonelt sett burde» - eller kanskje snarere tradisjonelt ville – stemt på venstresidepartier, likevel stemmer til høyre. Virkelig gode besvarelser vil kunne lage koblinger til flere andre bidrag, blant annet om endringer i arbeiderklassens sammensetning over tid, og til spenningsforholdet mellom omfordelingspolitikk og identitetspolitikk.

Oppgave B

Redegjør for teorien om statistisk diskriminering i arbeidsmarkedet, med fokus på utenlandsfødte innvandrere med synlig minoritetsbakgrunn. Etterkommere av innvandrere opplever tydelig sosial mobilitet. Drøft relevansen av diskriminering som forklaring på sentrale trekk ved integrering blant norskfødte etterkommere av innvandrere i arbeidsmarkedet og samfunnet for øvrig.

Sensorveiledning

Oppgaven har en redegjørelses- og en drøftingsdel, begge må besvares. I redegjørelsesdelen skal forskjellene mellom statistisk diskriminering og diskriminering basert på gruppestereotyper forklares. Begrepet om statistisk diskriminering fokuserer på at det er produktivetsforskjeller mellom ulike befolkningsgrupper (slik som språkferdigheter) og at rasjonelle arbeidsgivere kan bruke en arbeidssøkers synlige minoritetsbakgrunn som en indikator på slike produktivetskjenne tegn, som ofte er vanskelige å observere direkte og ressurskrevende å vurdere. Det sentrale poenget med hensyn til statistisk diskriminering er at produktivetsforskjellene antas å være *reelle* på gruppenivå, men ikke nødvendigvis på individnivå. Gode besvarelser vil forklare hvordan denne ble utviklet i kontrast til såkalt smaksdiskriminering, hvor arbeidsgivere er villig til å betale en kostnad for å unngå og ansette personer med minoritetsbakgrunn på grunn av fordommer/rasisme (dvs at de ansetter personer i majoritetsgruppen man vet har lavere produktivitet, slik som mindre utdanning eller andre kvalifikasjoner). Gode besvarelser bør også trekke fram at diskriminerende arbeidsgivere ikke nødvendigvis er rasjonelle aktører, men heller baserer seg på diskriminering basert på stereotyper, dvs at ulike minoriteter (f.eks. innvandrere fra ulike nasjonaliteter) tilkjennes ulike kategoriske kjennetegn uten at disse kan knyttes til noen reelle produktivetsforskjeller eller andre relevante gruppeforskjeller – dette omtales gjerne som stereotypdiskriminering. Relevante pensumtekster her er Midtbøen (2014), Larsen og DiStasio (2021), Hermansen (2013) og Friberg og Midtbøen (2019).

Drøftingsdelen av oppgaven tar utgangspunkt i de overordnede trekkene ved integrering av etterkommere av innvandrere i Norge, hvor den mest sentrale teksten er Hermansen og Midtbøen (2022) og det er naturlig å gi en kort oversikt over beskrivelsene av sosioøkonomisk integrering basert på denne. Et viktig poeng i denne teksten er at etterkommere av innvandrere opplever tydelig oppadstigende sosial mobilitet i utdanningssystemet og i arbeidsmarkedet, hvor de oppnår vesentlig høyere utdanning og bedre inntekt enn sine innvandrerforeldre. Samtidig viser forskning at etterkommere av innvandrere opplever en større terskel for å komme inn i arbeidsmarkedet og etnisk diskriminering i ansettelsesprosesser er godt dokumentert, og det er paradoksalt slik at de som er «best integrert» i form av høy utdanning og god karriere i høyere grad rapporterer å ha opplevd diskriminering (ofte omtalt som «integreringsparadokset»). Gode besvarelser får fram denne dobbeltheten, det vil si at

samtidig som mange etterkommere opplever tydelig sosioøkonomisk framgang så opplever mange utvilsomt etnisk diskriminering ved inngangen i arbeidslivet og andre rapporterer at de også har opplevd dette i andre sammenhenger. Gode besvarelser vil trekke inn Midtbøens (2014) diskusjon om at etterkommere rammes av de samme stereotypiene som rammer innvandrerne, til tross for at de er født i Norge, mestrer språket, har all sin skolegang herfra – kort sagt at den forventede produktiviteten på gruppenivå i den norskfødte etterkommergenerasjonen er annerledes enn i den utenlandsfødte innvandrer generasjonen. Det er relevant å peke på at etterkommere er en svært heterogen gruppe, og at landbakgrunn, religion, hudfarge, foreldrenes utdanning og sosioøkonomiske status og mange andre forhold kan gjøre veien gjennom utdanning og inn i arbeidslivet lettere for noen enn for andre. Det er også relevant å trekke inn opplevd diskriminering og relaterte begreper som opplevd inkludering og anerkjennelse i ulike sosiale relasjoner og andre samfunnsområder (se f.eks. Friberg 2021, men også Hermansen og Midtbøen 2020 diskuterer denne tematikken bredere enn kun med et fokus på arbeidsmarked).